
Nesmíme podléhat nátlaku špatných studentů, říká nejlepší pedagog roku

Nesmíme podléhat nátlaku špatných studentů, říká vítěz ceny pro nejlepšího pedagoga

Je špičkovým vědcem i talentovaným a oblíbeným pedagogem. Docent Jan Černý z [Přírodovědecké fakulty UK](#) učí nejen vysokoškoláky, kurzy vede pro všechny věkové kategorie, od šestiletých dětí po seniory, školí učitele základních a středních škol a podílí se také na organizaci Biologické olympiády. Jeho mimořádně široký záběr v práci a originální přístup ke způsobu výuky v únoru ocenila společnost Siemens cenou pro nejlepšího pedagogického pracovníka roku.

Na co jste pomyslel, když jste zjistil, že jste získal Cenu Siemens pro nejlepšího pedagogického pracovníka roku?

Nejdřív to bylo překvapení, pak jsem měl radost, že byla oceněna moje možná poněkud nestandardní cesta, kterou jsem se v pedagogice vydal. Je to signál, že má člověk vytrvat v tom, co dělá.

V čem je vaše pedagogická práce jiná než práce vašich kolegů?

I díky tomu, že se podílím na organizování Biologické olympiády a znám některé své studenty už z dřívějších, poznám, jaké mám složení posluchačů, kdo je talentovaný a kdo je špatný student. Ty bohužel také máme, protože se v současné době přijímá příliš mnoho uchazečů.

Snažím se přednášet tak, aby si z toho každý něco odnesl a aby to zaujalo i ty nejlepší. Ty totiž nepřekvapím fakty, musím jim předat něco nového, objevného, postavit fakta, která už znají, do nových souvislostí.

Problém je ale v tom, že stále více studentů chce slyšet jen faktografické přednášky, přečíst si prezentaci a jít na zkoušku. Tohle však talentovanějším studentům nestačí. Je to pedagogické dilema, co je důležitější, fakta, nebo pochopení souvislostí? Já si myslím, že důležitější je právě pochopení, ačkoliv bez fakt se samozřejmě také nedá úplně pracovat. Nejraději bych na přednáškách používal jen křídlo a tabuli. Dnešním trendem jsou ale prezentace. Připadá mi, že se tím ztrácí duch vysokoškolského studia, tedy to, že pedagog je na stejné lodi jako student, že přednáška vzniká ve stejný čas, ve kterém student poslouchá. Pokud se z přednášky stane jen popis obrázků, které se promítají na plátno, tak je to špatně.

Vy jste vedle Ceny Siemens získal před několika lety také ocenění Velemluk pro nejlepší pedagogy Přírodovědecké fakulty UK, které vám na základě studentské ankety udělila Studentská komora Akademického senátu PŘF UK. Co říkáte na studentské evaluace kurzů, inspirujete se tím, co vám studenti chválí nebo vytýkají?

Musím říct, že jsem velkým kritikem toho, jak studentské hodnocení kurzů dnes probíhá. Pro mě jako pro pedagoga je důležitá informace, kdo mě hodnotí, zda je to výborný nebo špatný student. To z našeho současného hodnocení není jasné. Navíc evaluace probíhají ještě před skončením kurzu a před zkouškou, ta je ale přeci důležitou součástí kurzu. Abych řekl pravdu, a to budu teď hodně politicky nekorektní (*smích*), studentská hodnocení z tohoto důvodu neberu příliš vážně.

Myslíte, že by se tedy studenti pod svá hodnocení měli podepisovat? Nejsem si jistá, jestli by s tím souhlasili...

Ne, tak to nemyslím. Kdyby třeba hodnocení probíhalo elektronicky, mohla by tam být nějakým způsobem zakódována informace o celkovém průměru studenta. V takovém případě by to byla pro management fakulty mnohem cennější informace. Když mě bude kritizovat špatný student, budu kritiku vnímat úplně jinak než od výborného studenta, o kterém si myslím, že má mnohem větší právo se k výuce vyjádřit. Myslím, že není dobré podléhat tlaku těch nejhorších.

Jste také jedním z těch, kdo se zasadil o vybudování projektu Bakalář PLUS, který studentům Přírodovědecké fakulty nabízí možnost absolvovat kromě povinných předmětů i přednášky zahrnující nadstavbová témata. Jak se projekt osvědčil?

Myslím, že se to podařilo dobře připravit. Jak jsem mluvil o tom, že se tady rozevírají nůžky mezi nejlepšími a nejhoršími studenty, mám dojem, že řada vyučujících upravuje náročnost přednášek ne podle nejlepších, ale podle těch nejhorších. Potom však ti nejlepší nedostávají dostatečně náročný substrát pro to, aby je studium bavilo. Chtěli jsme jim proto nabídnout něco, co je osloví. Myslím, že Bakalář PLUS to plní a uspokojí i ty nejlepší z nejlepších.

Prý chystáte se studenty, kteří se zapsali do projektu Bakalář PLUS, i společné soustředění ve Svatém Janu pod Skalou?

Ano, to plánujeme. Chtěli bychom ho uspořádat v květnu, kdy je možné realizovat i outdoorové přednášky. Soustředění ale nebude jenom o přednášení, ale i o osobní komunikaci, což mají studenti rádi. Proto také rádi chodí na naši školu, nejsou tu jen bezejmennou masou.

Dva roky jste strávil jako postdoktorand na Harvard Medical School. Přivezl jste si z tohoto prestižního pracoviště nějakou inspiraci pro svou pedagogickou činnost?

Čas jsem se tam snažil co nejvíc využít k práci. Samozřejmě jsem ale neodolal a chodil jsem i na přednášky. Viděl jsem obrovské spektrum geniálních lidí, i když tedy někteří přednášeli úplně příšerně (*smích*). Když se však spojila vědecká genialita se schopností přednášet, to pak byl zážitek na celý život. Odchodil jsem si kurz buněčné biologie, který se skládal z dvanácti přednášek. Ty vedlo dvanáct přednášejících, každá oblast byla pokryta jedním ze tří nejlepších světových odborníků na dané téma. To bylo naprosto neuvěřitelné. K tomu se konaly i různé tutoriální kurzy. Jestli mě něco inspirovalo, tak to, že nestačí mít jen přednášku, naopak je k ní třeba vést také praktikum a nejlépe ještě diskusní seminář. V České republice se řada docentů a profesorů na praktika dívá trochu skrz prsty, jako že to je pod jejich úroveň a že by se tomuto typu výuky měli věnovat mladí asistenti. Já mám ale dojem, že praktika jsou stejně důležitá jako přednášky a že na nich vyučující může sdělit a předat podobně kvalitní informace jako na přednáškách.

V současné době se hodně diskutuje o tom, zda pro české studenty zavést přednášky v angličtině. Jste pro to, aby se studium vedlo jenom v angličtině?

Jsem pro to, aby obory, které studenty připravují na vědeckou kariéru, byly vedeny v angličtině. To totiž může rozhodnout o jejich úspěchu a neúspěchu. Jednou z možností je zavést anglické programy pro české studenty. Druhou možností je mít alternativu, tedy dát studentům vybrat, zda studijní povinnost splní v češtině, nebo v angličtině. Tento způsob mi připadá nejvhodnější.

Doc. RNDr. Jan Černý, Ph.D., vystudoval v 90. letech obor molekulární biologie a genetiky na Přírodovědecké fakultě UK. Během doktorského studia se v laboratoři profesora Václava Hořejšího (Ústav molekulární genetiky AV ČR) věnoval studiu membránových mikrodomén. V letech 2000 až 2002 absolvoval postdoktorandský pobyt na Harvard Medical School, kde se mimo jiné věnoval i studiu životního cyklu viru HIV.

V současné době působí na katedře buněčné biologie Přírodovědecké fakulty UK a vede Laboratoř buněčné imunologie. Je autorem a spoluautorem řady odborných článků publikovaných v impaktovaných časopisech, včetně časopisu Nature.